

mærkeligste af alle Opdagelserne er dog Stuart. Fra Adelaide i Syd-Australien har han, saagodtsom uden Hjælp, gennemreist umaadelige Landstrækninger og senere foranlediget, at de bleve anvendte til Græsngange. For ganske kort Tid siden er det lykkedes ham at udføre det, hvorpaa alle Andre ere strandede, nemlig at trænge gennem det store ubekjendte Indre. For antog man som temmelig sikkert, at det bestod af en Ørken omtrent som Sahara; Mange ledtes paa den Isee, fordi man altid i de sydlige Egne søgte en gennemtrængende Hede naar Nordvinden blæste. Nogle fæa troede, at der fandtes en umaadelig Saltsee, men Stuart forsikrer, at ingen af Dele er Tilfældet, og beretter, at der findes ligesaa gode Græsngange og ligesaa smukke skovbegrædede Sletter og Høie, ligesaa store Bjerge og Vandløb, som noget andet Sted i Landet. Man har rigtignok ingen anden Garanti for Rigtigheden heraf end Stuarts egne Ord, men den hele Fremstilling vidner om Sandhed; man kan ikke tænke sig noget Sæmere og Dærvere end den Dagbog, han holdt paa denne eventyrlige Expedition; der er Intet tilføjet for at forhøje Effecten, intet Unaturligt fremsat, kun en ligefrem Optegnelse af de allernødvendigste Punkter.

Det Mærkelige ved denne Expedition forsøges ved, at Stuart kun havde to Mænd og en halv Snes Heste med sig; med dem trængte han længere nordpaa mod Bugten ved Carpentaria end noget af de mange Tog, der ere udjendte fra Nordkysten, er trængt sydpaa. — Altsaa kan man sige, at hele Landet er gennemreist paa den Led. Stuart er i Besiddelse af sjældne Øener til saadanne farlige Tog. Hans Udholdenhed er ubegribelig. Jeg har talt med en Mand, der engang ledsagede ham paa en Reise, da Alle troede sig fortabte af Mangel paa Vand. En Torbenhyge trak forbi. Træt og elendig, som han var, sprang Stuart paa en Hest, ledende en anden med sig, og i to Dage var han borte fra Keiren, forfulgende Hygen, for at see, hvor den udsmitte sig. Endelig kom han tilbage med den ene Hest og selv halvbed af Sult og Tørst. Sygdom, navnlig Skjorbug, men tildeels ogsaa en sjendiligg Stamme, der forfulgte disse tre brave, men udmattede Mænd, nødte ham til at trække sig tilbage, dog ikke førend han i Hjertet af Australien havde plantet en Fane, som en ung Dame havde medgivet ham, og hvem han ved Afleden havde lovet at udføre denne Bedrift. Saaledes gaaer idetmindste Nygten. Neppe var han ankommet til Adelaide, hvor han blev modtaget med Begeistring, for man allerede udrustede et nyt Tog, som han igjen stillede sig i Spidsen for; han er allerede nu langt oppe i det Indre med sin lille Skare, og mener denne Gang at være i Stand til at besejre alle Hindringer. — Grunden til dette Hastværk maa vistnok tildeels søges i et Slags Concurrence med Nabocolonien Victoria, som ligeledes har udrustet et Tog, der er paa Veien til Nordkysten; men hvormeget Godt det end vil kunne udrette, har Stuart dog Væren af at have løst det store Problem. Denne Expedition er en af de bedste udrustede og talrigste, der nogenstunde er sat i Gang her, og den rigeste af Australiens Colonier fuldkommen værdig. En Privatmand i Melbourne offentliggjorde, at han vilde skenke 1000 Lstr. til en Expedition, derom en dobbelt saa stor Sum blev tilføie-bragt ved en almindelig Subscription inden en fastsat Tid. Det skete og der blev nu gjort meget storartede Forberedelser. Nogle og Tredive Kameler bleve forkrevne fra Indien og ankom til Melbourne under en Mr. Landells Opføgt, der skulde dele Værdigheden som Anfører for dette Tog med en Mr. Burke. Da Heste, Øer, Tætte, Vogne og alt det Nødvendige var i Orden, reiste de fra Melbourne under Altes Rykstrækninger, men tillige med Manges Tvivl om Anførernes — navnlig Mr. Burkes — Duelighed til at forestaae et saa vigtigt Foretagende. Der havde naturligvis meldt sig en Masse Folk, som ønskede at tage med. Deels var Betalingen god, deels lofede det Eventyrlige dem. Flere Videnskabsmænd drog med; Resten var stærke, arbejdsvante Karle, samt et Par Ostindianere, der skulde passe Kamelerne.

Saalænge Reisen gik igennem de beboede Landstrækninger, hørte man af og til lidt om Toget. De oprettede et Depot, og efterløde et Par Mand omtrent 1000 engl. Mil oppe, for, om fornødent, at have et Tilflugtssted. Under mange Vanskeligheder naaedes endelig et Sted, kaldet Coopers Creek, omtrent ved Grændsen af det hidtil bekjendte Land; her blev det andet Depot oprettet og de egentlige Opdagelser skulde nu begynde, da, til Alles Forbavselse, Mr. Landell kom tilbage til Melbourne. Han fortalte, at det var ham umuligt at enes med Burke, ja han paastod endog, at denne ikke var rigtig klog, at han altid gik med Revolvere i Beltet, for at forsvare sig mod indbildte Angreb af sine egne Folk, osv. osv. Landell havde derfor anseet det for rettest at vende om i Tide, da han for sit Vedkommende ikke vilde sætte sit Liv paa Spil under en saadan Anfører. De fleste dablede naturligvis Landell, fordi han svigtede Sagen, netop i det vigtigste Øieblik. Imidlertid fortsatte Burke Reisen uden ham, og de til Melbourne senest ankomne Depecher berette, at Burke med tre Mænd, sex Kameler og nogle Heste havde forladt Keiren med den Befaling, at de Tilbageblevne skulde vente to Maaneder ved Coopers Creek; derjom de ikke i den Tid hørte Noget om ham, var han temmelig sikkert fortabt og de skulde da

vende tilbage til det første Depot. De ventede forjævede der i 4 Maaneder. Botanikeren Ludvig Becker døde og Resten led af Skjorbug. Ifølge Ordren trak de sig da tilbage, efter at have nedgravet endel usboendige Gjenstande ved et Træ og hugget Ordet „Gras“ i det. Burke er med sine tre Stalbrødre nu overladt til sin Skjebne. Maaskee er han omtkommet under sit Forsøg paa at naae Carpentaria-Bugten, eller maaskee hører man, at han er dukket frem et andet Sted paa Nordkysten. For nogen Tid siden naaede den Efterretning Melbourne, at der var seet et Par Kameler høit oppe mod Nord, men det var umuligt at afgjøre, om de hørte til de sex, han senest tog med sig, eller om det var nogle andre, der tidligere løb bort fra Keiren. For Dieblisset gjøres der Alt for at finde hans Spor. Fra Nord-Australien, saavel som fra den nye Coloni Queensland, er der sendt Tog, for om muligt at komme til Bisked om hans Skjebne. Melbourne har sendt et Dampskib til Carpentaria-Bugten under en bekendt driftig Capitains Commando, med Ordre til at undersøge hele Bugten og gjøre Landgang paa forskjellige Steder, og man vil saaledes uden Tvivl snart erfare Noget om denne tildeels mislykkede Expedition.

Det er imidlertid nu bekjendt, at det store Indre egner sig til Faare- og Kvægavl, ligesaa godt som Kysterne, og at Landet saaledes kun venter paa, at Nogen skal tage det i Besiddelse. Australien har en stor Fremtid, men der vil selvfølgelig hengaae mange Aar, før Landet ret kan komme til Udvikling. Tilførselen af Korn er i stadigt Aftagende, da det nu frembringes her i stor Mængde og af god Beskaffenhed. Kulminerne i Ny-Syd-Wales udfærdige dagligt Ladninger til alle de andre Colonier. De rige Kobberminer i Syd-Australien kunne stilles ved Siden af de første af det Slags i Verden; i det Hele taget lader det til, at der hvert Aar opbages nye Hjælpekilder. Alligevel er Tilstanden her for Dieblisset temmelig trykkende. Dette gælder navnlig Victoria, hvor Guldminerne have forarsaget en altfor unaturlig Fredighed i alle Henseender. Melbourne staaer i samme Misforhold til den øvrige Coloni som f. Ex. Christiansborg til Kjøbenhavn; opvoget for hurtigt, staaer den nu ligesom stille og venter paa, at den øvrige Deel af Landet skal komme efter, hvorunder den nuværende Generation maa lide. Den flette Styrelse har ogsaa bidraget Sit til at bringe Sagerne i deres nuværende Tilstand. Navnlige er det beklageligt, at en saa rig Coloni som Victoria endnu ikke har en fornuftig Lov angaende Optagelsen af nye Landstrækninger. Dem, der veie hertil med den Bestumning at skabe sig et Hjem, ligemeget hvorledes det bliver, eller under hvor haarde Kampe det tilveiebringes, gaaer det i Længden bedst; et godt Exempel herpaa afgive Irlanderne i Almindelighed. Sammenligner man dem med Engländerne eller Skotterne, vil det vise sig, at de i det Hele taget ere bedre stillede, og det netop fordi de forlade deres uhyggelige Hjem med den Tanke, aldrig at see det igjen. Som jeg engang tidligere har bemærket, har den arbejdende Klasse i Grunden de bedste Udsigter her. Folk, der ere vant til haardt Arbejde hjemme, og som ellers ikke have noget Vaand paa sig, vilde altid komme efter det her. Men kun Den, der kan taale Savn og Anstrengelser, samt er i Besiddelse af en kraftig Villie og Udholdenhed, bør søge Lykken i Australien.

Hammeren paa Bornholm.

Man kan streife Danmark igennem paa alle Kanter, efter alle Længde- og Bredegrader, det er dog altid Danmark, der er altid Noget af den bløde og smilende Stemning, som hører hjemme paa en smukt Sommeraften, naar Høet duster ved Solnedgang og Bierne summe om Rindens balsamiske Blomster; Møens hvide Skint, Jyllands brune Hede og Vesterhavets hule Dron, Altsammen er det Danmark, om end i forskjellige Toner. Men der er et Sted i Landet, hvor man ikke mere vil kjendes ved sit venlige Fædreland, et Sted, hvor Nationalitet og Dragter og Sprog og Naturen selv protestere imod Heelstaten, og hvor Alt tyder paa en aldgammel practiff Scandinavisme, hvis Virkninger holde sig igjennem Aarhundreder. Gaa til Bornholm, og Du vil glemme, at Du er i dit gamle, velbekjendte Fædreland! Har Gessen pløiet Sjæland ud af det frugtbare Sverige, skulde man troe, at hun havde revet en Kogle ud af Norges eller Sveriges Klipper og kastet den her, med Jorden iveiret, i de stormendeølger. Og dog — Bornholm har aldrig været andet end Bornholm, den hører ikke hjemme noget andet Sted paa Jorden, end her midt i Østersøen; man aander endnu den Burgundarholmske Luft, man sporer den gamle Kæmpesand i Alling; i den haarde Jord, de steile Kyster, den hjerter Tale, i alt Menneskeværk, ligesom den kongelige Kolos paa Nyttærnægten indtil de store inderlig-bornholmske Stenevæ; man sporer „de Underjordiske“ og deres Færden overalt i Naturen, og man seer Bonahvedes stærke Skikkelse i en stadig Kamp med Alt, hvad der hedder Fremskridt. Mærkeligt er dog Naturen; see denne Klippe, det er Hammeren, Bornholms nordligste Punt, den smukkeste Plet paa hele Kyststrækningen — hvor udanst, hvor vid-

romantisk er den ikke? Naar Stormen i de kolde Vinternætter jager hen over Klippen og pidslerølgerne i Graade op over Trætoppene, medens Alt, hvad der har Liv og Hjerte, flygter bort, da er der her et selsomt Liv, thi det er de Døde, der da færdes; Næsefongen, som i gamle Dage saae her med sine brændende Blus rundt paa de steile Kyster, han maa i saadanne Nætter vandre rastløs ved den stummende Strand, for at afbede sin Synd; de Tusinder af Søfolk, der her have fundet deres Grav i den vaade Tang, sidde haabløse paa Strandbreddens Stene og spejde efter det store Fartoi, der en gang skal føre dem over i en roligere Havn; og midt imellem dem tumle sig de Underjordiske, jage hverandre og kæmpe, vildt, frugtesløst, tomt, kæmpe for en Fred, de aldrig kunne opnaae. Saaledes er her i de stormende Vinternætter. Det er de haarde Toner, som Blæsten tuder; da luffer Bornholmeren sit Læ og beder Gud bevare ham for Hammeren og dens Rædser.

Men om Sommeren er her smukt; ved Solnedgang, naar de røde Straaler skine overølgerne og forgylde Klippen med dens Trær, da er her et ganske andet Liv, et mildt Naturliv, uforstyrret af Mennesker, hvor Juleene synge i Bussene, medens Maagerne jage langs Havslæben. Et rigt Planteskør dækker Jorden, Trær og Busse see saa hjemlige ud, Kirkeklokker i Alling ringer sin danske Aftensang ud over Havet, og dog er det ikke dansk, det Indtryk man modtager. Der er noget Giendommeligt, noget Fremmed i det hele Billede, som vender Tankerne langt bort fra vore nordiske Forhold; bag denne Klippe, det seer man strax, kan ikke ligge nogen venlig Herregaard eller nogen Landsby med sin Kirke, der maa kneise en Ridderborg, en tydsk Klippesætning med pantjerkede Riddere og Evende, og her paa Klippesanden maa Borgruen ride paa sin hvide Ganger. Egnen her er skabt til noget Ualmindeligt, Noget, der ikke følger Tiden og Moden, men trods baade Crinosiner og Garibaldihatte; saa dristig som en gammel Fribytter ligger Hammeren midt imellem Danmark og Sverige og praler med sine gamle Crindringer; thi Hammeren har store Vinder, og det er i deres Belysning den maa sees: Jens Grand, Lybekkerne med den onde Sveder Ketting og Printsensold med den fieneste Frihedskrig. Det er Scener, der giver Hammerens vilde Natur dens rette Skjær.

Litteratur.

— Den færdes smukke, correcte og prisbillige Udgave af S. L. Heibergs profaiske Skrifter, der er udkommet paa Reichels Forlag, er bleven sluttet inden forrige Lars Udgang med det 10de Bind, der indeholder en Mængde polemiske Artikler af stort og blivende Værd.

— A. Münchs „Lord William Russell“, der ved vor Landsmand J. H. Bunt er bleven overfjet paa Tydsk og derved tillige udbredt i Tydskland, vil nu ogsaa blive bekjendt i Heltens eget Fødeland, idet der fra samme kyndige Haand er udgaaet en engelsk Oversættelse, som denne Zουλ har forladt Pressen paa Triibner & Co.'s Forlag i London.

— I den tydsk Romanforfatter Th. Müggés nyeste Værk: „Der Prophet“, er Stoffet taget af den tydsk Bondekrig i Refor-mationstiden. Denne Roman sættes af tydsk Critikere ved Siden af „Afraja“, men det vil ikke sige meget, efterom tydsk Læsere, der ere ubekjendte med nordiske Forhold, ikke kunne bedømme, hvor forstruet og phantastisk han i den har behandlet Forholdene og Livet i det nordlige Norge. — Mügge har skadet Danmark meget ved sin endog i tvende Oplag udkomne oversættelse Bog „Nordisches Bilderbuch“, hvori han med en opblæst Probenrenters Hovmod og Uvidenhed fremsætter sine Ansuelser om Løst og Fast i de tre nordiske Riger, navnlig i Danmark. Sit Had og sin Ringeagt mod vort Land har han ligeledes givet Løst i „Der Bogt von Silt“, der ikke er andet end en latterlig Forherligelse af Slesvigholsteneren Uve Lornsen. Men alt dette har naturligvis ikke forhindret, at man hos os haade har oversat og læst hans Skrifter, ja ydet dem en ufortjent Anerkjendelse, medens man tidt er utilbørlig streng mod indenlandske Forfattere. — Mügge var først Kjøbmand og manglede al virkelig videnskabelig Dannelse. Det er karakteristisk for det nuværende Tydsklands moraliske og konstneriske Tilbagegang, at man, medens Kjøebue blev myrdet for den skadelige Indflydelse, han udøvede paa det tydsk Folk, nu vil rejse en Mindestotte for hans Landsfrænde, den oversættelse „Vieltschreiber“ Theodor Mügge. Men denne har rigtignok erhvervet sig Fortjenester af „Schleswig-Holsteins heilige Sache“, og mere behøves der ikke til at holde ham for en Helgen.

— Af de tvende tidligere omtalte Udgaver af Weisses Skrifter er, den Boyeske Udgave bleven sluttet i forrige Maaned og ledsages af et smukt Portrait af Forfatteren. Det ligger udenfor dette Vads Grændser at veie de literaire Fortrin, den ene Udgave har for den anden; men den nuværende, der er udkommen hos Wroblewski, har i de to tidligere trakte Oplag skaffet sig saa stor Indgang, at den i sin fornye e Skikkelse vist ogsaa vil finde sit Publikum.

— Med et Dobbelthefte er den senere omtalte „Køge-Expedition i 1860 til Færøerne, Island og Grønland“ af P. Th. Zeilau nu bleven sluttet. (Waldes Forlag.)